

Vec C-326/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

13. máj 2022

Vnútroštátny súd:

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

18. marec 2022

Žalobkyňa:

Z. sp. z o.o.

Žalovaná:

A. S.A.

Predmet konania

Návrh, aby žalovaná (banka) predložila zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré sú podľa názoru žalobkyne potrebné na to, aby prípadne mohla voči žalovanej uplatniť náhradu nákladov na úver bez úrokov.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad článku 16 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s.66); článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálna otázka

Má sa článok 16 ods. 1 smernice 2008/48 v kontexte zásady efektivity práva Únie vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ alebo subjekt, na ktorého spotrebiteľ previedol svoje práva vyplývajúce z tohto ustanovenia smernice, môže na jeho základe požadovať od veriteľa, aby mu poskytol vyhotovenie zmluvy (ako aj obchodné podmienky, ktoré sú súčasťou zmluvy) a informáciu o splácaní úveru, ktoré sú potrebné na overenie správneho výpočtu súm zaplatených spotrebiteľovi z titulu vrátenia pomernej časti celkových nákladov úveru pri jeho predčasnom splatení a ktoré sú potrebné na podanie žaloby o prípadné vrátenie týchto súm?

Citované právo Spoločenstva a judikatúra SDEÚ

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS: článok 16 ods. 1

Rozsudok Súdneho dvora z 19. júna 1990, Factortame a i., C-213/89, EU:C:1990:257

Relevantné vnútroštátne predpisy

1. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (zákon z 12. mája 2011 o spotrebiteľskom úvere; Dz. U. z roku 2022, položka 246), ďalej len „zákon o spotrebiteľskom úvere“: článok 49 ods. 1 a 2
2. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Občiansky súdny poriadok zo 17. novembra 1964, Dz. U. z roku 2021, položka 1805), ďalej len „KPC“: článok 19 § 1, článok 98 § 1, článok 130 § 1 a 2, článok 130^{1a} § 1 až 3, článok 187 § 1 bod 1, článok 248.

3. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Občiansky zákonník z 23. apríla 1964; Dz. U. z roku 2020, položka 1740): článok 123 § 1 bod 1

Krátky opis skutkového stavu a konania

- 1 Žalovaná (banka) uzavrela s viacerými právnymi predchodcami žalobkyne (spotrebiteľmi) zmluvy o spotrebiteľskom úvere.
- 2 Úvery, ktoré si jednotliví spotrebiteľia zobrali, boli splatené pred uplynutím lehoty splatnosti.
- 3 Spotrebiteľia, ktorí uzatvorili so žalovanou jednotlivé zmluvy o spotrebiteľskom úvere, účinne postúpili žalobkyňi na základe zmlúv o postúpení pohľadávok svoje pohľadávky na vrátenie nákladov súvisiacich s úverom podľa článku 49 ods. 1 a 2 v spojení s článkom 5 bodom 6 písm. a) a b) zákona o spotrebiteľskom úvere (náhrada nákladov na úver bez úrokov), na ktoré majú voči žalovanej nárok.
- 4 Žalobkyňa, ktorá nadobudla tieto pohľadávky, žiada, aby jej žalovaná poskytla uvedené zmluvy o spotrebiteľskom úvere spolu s obchodnými podmienkami, ktoré sú záväzné pre každú z týchto zmlúv, doplnkové zmluvy, vrátane poisťných zmlúv a ich všeobecných zmluvných podmienok, a poskytla určité informácie, keďže uvedení spotrebiteľia už nemajú vyhotovenia týchto zmlúv (stratili ich).
- 5 Okrem toho sa žalobkyňa domáhala toho, aby bola žalovaná povinná konať určitým spôsobom, a to poskytnutím určitých informácií v súvislosti s uzatvorenou zmluvou o úvere.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 6 Je nesporné, že žalovanú a právnych predchodcov žalobkyne spájali zmluvy o spotrebiteľskom úvere.
- 7 Žalovaná odmieta vyhovieť žiadostiam žalobkyne a tvrdí, že neexistuje právny základ na to, aby žalobkyňi (ako aj jej právnym predchodcom) poskytla požadované dokumenty vo forme zmlúv, a to ani v prípade, ak spotrebiteľia – ako v tomto prípade – oslobodili žalovanú od zachovávanía bankového tajomstva a splnomocnili žalobkyňu na vyžiadanie zmlúv o úvere uzatvorených medzi žalovanou a jednotlivými spotrebiteľmi.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 8 Podľa vnútroštátneho súdu vznikla otázka, ktorá si vyžaduje výklad práva Únie, konkrétne článku 16 smernice 2008/48 v spojení so zásadou efektivity práva Únie. Niet pochyb o tom, že normotvorca Európskej únie, ako aj vnútroštátny zákonodarca v snahe dosiahnuť silnú ochranu spotrebiteľa stanovili, že v prípade predčasného splatenia úveru bude mať spotrebiteľ možnosť získať späť časť

nákladov zaplatených v súvislosti s uzatvorenou zmluvou o úvere. Z ustanovení vnútroštátneho práva však vyplýva, že existenciu tohto nároku musí preukázať žalobca (spotrebiteľ), čo sa nezaobíde bez predloženia súdu dôkazu vo forme zmluvy.

- 9 Zdá sa, že bez zmluvy a informácií spojených so spôsobom splácania úveru, nie je možné, aby spotrebiteľ posúdil po prvé správnosť výpočtu uskutočneného veriteľom ohľadom nákladov na úver bez úrokov, ktoré sa majú vrátiť, a po druhé uskutočnenie posúdenia ekonomickej výhodnosti podania žaloby. To následne vyvoláva vážne pochybnosti o účinnosti práva priznaného spotrebiteľovi na náhradu časti nákladov spotrebiteľského úveru bez úrokov v situácii, keď si spotrebiteľ vôbec nemôže overiť, či a v akej výške má nárok na náhradu nákladov na úver bez úrokov.
- 10 Vnútroštátny súd poznamenáva, že spotrebiteľ nie je povinný uchovávať vyhotovenie zmluvy. Spotrebiteľ však spravidla nemá technickú možnosť trvalo si uchovať exempláre uzatvorených zmlúv vzhľadom na to, že zmluvnými stranami zmlúv, na ktoré sa vzťahuje ustanovenie článku 49 zákona o spotrebiteľskom úvere, sú spravidla osoby s nízkymi príjmami, ktoré uzatvárajú množstvo krátkodobých úverov, ktoré spĺňajú definíciu spotrebiteľského úveru. Existuje tak možnosť, že títo spotrebiteľia stratia vyhotovenia zmlúv, ktoré im boli vydané, a že v čase predčasného splatenia spotrebiteľského úveru už mnohí z nich nebudú mať vyhotovenie zmluvy, čo im znemožní účinne overiť nároky, ktoré majú voči veriteľovi na základe článku 49 zákona o spotrebiteľskom úvere.
- 11 Bežnou praxou je splatenie predchádzajúceho úveru prijatím nového záväzku. V takejto situácii nedochádza k prevodu finančných prostriedkov na účet spotrebiteľa, a preto spotrebiteľ nemá presné informácie o tom, kedy bol dlh splatený.
- 12 Situáciu spotrebiteľa nezlepšuje ani skutočnosť, že sa môže obrátiť na súkromné spoločnosti, ktoré ponúkajú informácie o jeho dlhu. To by znamenalo ďalšie poplatky, ktoré by mohli predstavovať prekážku pri uplatňovaní nároku, ktorý mu podľa práva Únie prináleží. Okrem toho tieto informácie nie sú úplné a nemusia nevyhnutne obsahovať informácie o všetkých vzniknutých záväzkoch.
- 13 Je pravda, že podľa vnútroštátneho procesného práva je možné, aby súd uložil určenej osobe povinnosť predložiť určité dokumenty (článok 248 KPC), ale takáto povinnosť nemôže slúžiť na upresnenie nároku a uplatní sa až po účinnom podaní žaloby.
- 14 Podmienkou na podanie žaloby je presné vymedzenie pohľadávky (článok 187 § 1 bod 1 KPC), čo nie je možné bez toho, aby mal spotrebiteľ alebo jeho právny nástupca k dispozícii zmluvu o úvere a informácie o dátume, kedy došlo k splateniu dlhu. V takejto situácii bude musieť predseda senátu vyzvať na odstránenie formálnych nedostatkov žaloby (článok 130 § 1 KPC) a v dôsledku toho, ak ich nebude možné odstrániť, môže byť žaloba vrátená, čo bude mať za

následok, že nebude mať žiadne účinky, ktoré zákon spája s jej podaním (článok 130 § 2 KPC).

- 15 Spotrebiteľovi zastúpenému profesionálnym splnomocnencom bude hroziť aj vrátenie žaloby bez výzvy na jej doplnenie (článok 130^{1a} KPC) s možným právom na doplnenie žaloby do jedného týždňa od doručenia uznesenia o vrátení (článok 130^{1a} § 3 KPC).
- 16 Ak by naopak spotrebiteľ vymedzil svoj nárok len odhadom, potom by v prípade návrhu presahujúceho skutočne dlžnú sumu bol neúspešný v konaní a musel by znášať jeho náklady. V poľskej súdnej praxi sa ustálilo presvedčenie, že žalobca, ktorý vezme žalobu späť alebo ktorého žaloba je zamietnutá, prehráva v spore s výnimkou situácie, keď žalovaný počas tohto konania zaplatil.
- 17 Vo vnútroštátnej súdnej praxi sa samozrejme uznáva, že žalobca môže preukázať, že podanie žaloby bolo nevyhnutné na uplatnenie jeho práv, a v takom prípade nebude zaťažený uvedenými nákladmi. Situácia, o akú ide v tomto konaní, však nie je upravená v ustálenej súdnej praxi, takže je možné, že niektoré sudy v takejto situácii rozhodnú, že z dôvodu straty zmluvy si spotrebiteľ sám zaviniť nemožnosť určenia výšky pohľadávky, a preto by mal znášať náklady. Neuloženie znášania nákladov osobe, ktorá podala žalobu a následne ju čiastočne vzala späť, je v skutočnosti výnimkou zo zásady zodpovednosti účastníkov konania za výsledok súdneho konania (článok 98 ods. § 1 KPC). Táto výnimka podlieha reštriktívnemu výkladu, čo vytvára pre spotrebiteľa značnú neistotu pri podávaní žaloby.
- 18 Ak by spotrebiteľ podal žalobu na nižšiu sumu, ako mu patrí, mohol by sa vystaviť premlčaniu vyššej sumy, ktorá mu prináleží. V ustálenej vnútroštátnej súdnej praxi sa akceptuje, že ustanovenie článku 123 Občianskeho zákonníka, ktoré stanovuje, kedy sa premlčacia doba prerušuje, stanovuje, že premlčacia doba sa spravidla prerušuje podaním žaloby, ale len vo vzťahu k tej časti nároku, ktorá bola uvedená v žalobe.
- 19 Výnimka z tohto pravidla sa vzťahuje len na nároky, ktoré nemožno určiť v čase podania žaloby, pretože vyplývajú z ocenenia konkrétneho majetku, ktoré vykoná súd v určitom čase. O takúto situáciu v tomto prípade nejde.
- 20 Neexistencia zmluvy taktiež neumožňuje spotrebiteľovi posúdiť, či sa mu vôbec oplatí uplatniť si nárok, ani skontrolovať, či bol jeho úver po predčasnom splatení správne vyúčtovaný. Spotrebiteľ je teda slabšou zmluvnou stranou a na rozdiel od podnikateľov nemá k dispozícii nástroje, ktoré by mu umožnili uchovávať všetky dokumenty, ktoré sú pre neho dôležité. Strata vyhotovenia zmluvy získaného v čase jej uzavretia tak zbavuje spotrebiteľa reálnej možnosti uplatniť si svoje nároky podľa článku 49 ods. 1 a 2 zákona o spotrebiteľskom úvere (t. j. nároky založené priamo na článku 16 smernice 2008/48) a zväžiť oprávnenosť uplatnenia týchto nárokov.
- 21 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že vnútroštátne sudy musia zabezpečiť účinnosť práva Únie. Táto požiadavka tiež znamená, že v situácii, keď

je to nevyhnutné, sú súdy oprávnené uplatniť opatrenia, ktoré nie sú stanovené normami vnútroštátneho práva (rozsudok Súdneho dvora z 19. júna 1990, Factortame a i., C-213/89, EU:C:1990:257). Vnútroštátny súd má pochybnosti, či vzhľadom na zásadu efektivity práva Únie článok 16 smernice 2008/48 zakladá právo požadovať také dokumenty ako zmluva o spotrebiteľskom úvere, ktorý bol predčasne splatený, a informácie o dátume a výške splatenia úveru, ak je získanie týchto dokumentov potrebné na posúdenie vhodnosti podania žaloby a na úspešné podanie žaloby bez toho, aby sa subjekt vystavil možnosti, že bude musieť nahradiť trovy konania protistrane alebo že časť nároku bude premlčaná.

- 22 Ak by spotrebiteľovi neprináležal takýto nárok, bolo by pre neho podstatne ťažšie uplatniť svoje práva vyplývajúce z článku 16 smernice 2008/48. S podaním žaloby by totiž bolo spojené značné riziko, ktoré by mohlo odradiť od uplatnenia vyššie uvedeného nároku.
- 23 Bez zmluvy nemôže tiež spotrebiteľ posúdiť, či je vôbec nutné a nákladovo efektívne uplatniť nároky súdnou cestou. Spotrebiteľ alebo postupník (v dôsledku zmluvy o postúpení pohľadávky) tak nemá možnosť jasne zistiť svoju situáciu, čo ho môže odradiť aj od podania žaloby voči veriteľovi. Všetky tieto okolnosti znamenajú, že vyššie uvedené subjekty na jednej strane nemôžu preukázať svoje práva voči veriteľovi a na druhej strane je značne sťažené uplatnenie týchto práv, ak sa napriek nemožnosti jednoznačného posúdenia oprávnenosti ich nárokov rozhodnú podať žalobu (z dôvodu vážnych rizík spojených s podaním žaloby zo strany žalobcu).